

16 FEBRUARI
17 APRIL 2013

OPENING:
16 FEBRUARI
17.00 - 19.00

STROTHILL
ELLIAN SOMERS
BORRERS

SMBA

Elian Somers, *Kaliningrad – Border Theories*, 2009–2013

Border Theories
Elian Somers

16 February – 7 April 2013

Three different cities on the farthest boundaries of Russia are the subjects in *Border Theories*. Birobidzhan, Kaliningrad and Yuzhno-Sakhalinsk lie so far apart that even the Trans Siberian Express, the world's longest rail line, running 9288 km from Moscow to Vladivostok, does not link them. Despite the enormous distances between them, for almost 70 years now these cities have been part of the same country, after all the territorial upheavals and migration politics that were involved with their creation. The cities are also linked with one another by a history of city planning and urban development under the Soviet regime in the last century, and the period that followed it.

Elian Somers visited them, and created a new link among them, by documenting the cities and their surrounding landscape in photographs, with an eye for the urban planning experiments from the past. While since the rise and global expansion of modernist architecture in the 1920s photography has played an important role in visualizing new architectonic visions, and in part as a consequence remains a very important factor in shaping our ideas about architecture as a component of urban development right down to this day, Somers uses photography in a different, more research-based manner. Rather than using photography as a vehicle for architectural idolatry, she fits her photographic observations into a relationship with archival materials, textual fragments and urban development plans, to unfold a narrative about how architecture is employed as a political instrument to rewrite history in the landscape.

As a result, *Border Theories* questions the political agendas that lie behind these specific urban landscapes,

Border Theories
Elian Somers

16 februari t/m 7 april 2013

In *Border Theories* staan drie verschillende steden aan de uiterste grenzen van Rusland centraal. Birobidzjan, Kaliningrad en Jozhno-Sakhalinsk liggen zover uit elkaar dat zelfs de Trans Siberië Express, met 9288 km 's werelds langste treinspoor van Moskou naar Vladivostok, ze niet met elkaar verbindt. Ondanks de enorme afstanden maken deze steden nu al bijna zeventig jaar deel uit van hetzelfde land, na alle territoriale verschuivingen en de migratiepolitiek die daarmee gemoeid ging. De steden zijn ook met elkaar verbonden door een geschiedenis van stadsplanning en stedenbouw tijdens het Sovjetbewind in de vorige eeuw en de periode daarna.

Elian Somers heeft ze bezocht, en ze met de camera opnieuw verbonden door de stad en het omringende landschap vast te leggen met het oog op de stedenbouwkundige experimenten uit het verleden. Waar fotografie sinds de opkomst en verspreiding van modernistische architectuur in de jaren twintig van de vorige eeuw een belangrijke rol heeft gespeeld in het visualiseren van nieuwe architectonische visies, en mede daardoor tot op de dag van vandaag zeer belangrijk is in de beeldvorming van architectuur als onderdeel van stedenbouw, gebruikt Somers fotografie op een andere, meer onderzoekende manier. In plaats van fotografie als voertuig voor architectuuridolatrie te gebruiken, zet zij haar fotografische observaties in relatie met archiefmateriaal, tekstfragmenten en stedenbouwkundige plannen, zodat zich een narratief ontvouwt over hoe architectuur wordt ingezet als politiek middel, om geschiedenis te herschrijven in het landschap.

Border Theories is zodoende een onderzoek naar de politieke agenda's die in deze specifieke stadslandschappen besloten liggen, maar niet altijd even zichtbaar of

but which are not always clearly visible, or even evidently present. The introduction in this newsletter by Roel Griffioen provides more insight into the historical constructions of the three cities, and how history continues to repeat itself in a certain way. Time and again there are ideological shifts that impact the urban environment, and therefore the history, of the city. The transformations that urban areas undergo are important from a historical perspective, since it gives an understanding of the city as a palimpsest with many visible and hidden layers in which history is far from a narrative with linear development. In this respect it is better to see history as a conglomerate of unstable vectors. But this historic view also provide insight into a practice that is still operative today, often without there being any unambiguous ideology to be sought behind it, but which is rather the reflection of a system of ever-changing political intentions. *Border Theories* can be seen as a collection of such intentions, and ultimately poses the question: from exactly what convictions are buildings and cities designed and built, and how are they made visible, or, on the contrary, kept hidden?

Joram Kraaijeveld is curator-assistant at Stedelijk Museum Bureau Amsterdam.

nadrukkelijk aanwezig zijn. De introductie van Roel Griffioen in deze nieuwsbrief geeft meer inzicht in de historische constructies van de drie steden, en hoe de geschiedenis op een bepaalde manier zich blijft herhalen. Steeds weer is er een ideologische verschuiving die de vormgeving en daarmee de historie van de stad aanpast. De transformaties die stedelijke gebieden ondergaan zijn van belang vanuit historisch oogpunt, omdat het een inzicht geeft in de palimpsesten die de steden zijn geworden met vele zichtbare en onzichtbare lagen waarbinnen geschiedenis geen verhaal is met lineaire ontwikkeling. Vanuit dit oogpunt is het beter om geschiedenis te zien als een conglomeraat aan instabiele vectoren. Ook geeft dit historisch perspectief inzicht in een praktijk die nog steeds aan de orde van de dag is, vaak zonder dat daar een eenduidige ideologie achter kan worden gezocht maar eerder een stelsel van steeds veranderende politieke wensen. *Border Theories* is te zien als een verzameling van zulke wensen en stelt uiteindelijk de vraag: Vanuit welke overtuiging worden nu steden en gebouwen ontworpen, gebouwd en zichtbaar gemaakt of juist verborgen gehouden?

Joram Kraaijeveld is curator-assistent bij Stedelijk Museum Bureau Amsterdam

Elian Somers, *Birobidzhan – Border Theories*, 2009–2013

Hannes Meyer, *Birobidzhan, The First Soviet Jewish City in the World, 1933–1934* © Deutsches Architekturmuseum, Frankfurt/Main.

On the margins of the Soviet Union Elian Somers's Border Theories

Roel Griffioen

In 1890 Anton Chekhov crossed the Russian marshes and Siberia to study the penal colonies on Sakhalin. After travelling for 81 days by train, horse-drawn coach, sledge and ship, he arrived on the island that lies north of Japan, between the Tatar Straits and the Sea of Okhotsk, closer to San Francisco than to Moscow, as a crow flies. In the following three months he single-handedly carried out a sort of census in this “hell”, interviewing and recording just about all the ten thousand outcasts and criminals on the island. What motivated Chekhov, a celebrated writer but originally a medical doctor, to undertake this perilous task has never been entirely clear. His own comments about his motives are rather inscrutable. He wrote to one friend that in the years before his journey he had, to his regret, “neglected” his “legal wife”, medicine. Another was told that he went to Sakhalin simply to “delete” “a year or a year-and-a-half” of his life.

Reading his *Island of Sakhalin*, his combined travel journal and research report published in 1895, you get the impression that the author also wanted to try to get a grip on the immensity and scale of Russia through this expedition. He calls the journey his *Odyssey to the end of the earth*. “Siberia is a vast and cold land,” he observes. The weather in Sakhalin is rough, and the inhabitants still rougher, he writes elsewhere. Sakhalin “seems to be the end of the world, as if you could go no further.”

It would not be difficult for anyone who looks at Elian Somers's photographs to accept that Sakhalin is still the end of the world. In one photo you are looking down from a hill

In de kantlijn van de Sovjet-Unie
Elian Somers' Border Theories

Roel Griffioen

In 1890 doorstak Anton Tsjechov het Russisch laagland en Siberië om in Sachalin de strafkolonies te bestuderen. Na een reis van 81 dagen per trein, paardenkoets, slee en schip arriveerde hij op het eiland dat tussen de zeeën van Japan en Ochotsk ligt, hemelsbreed dicht bij San Francisco dan Moskou. In de volgende drie maanden voerde hij in deze “hel” eigenhandig een soort census uit, waarvoor hij ongeveer alle tienduizend verschoppelingen en criminelen op het eiland interviewde en registreerde. Wat Tsjechov, een gevierd schrijver maar van huis uit arts, dreef tot deze hachelijke onderneming is nooit helemaal opgehelderd. Zelf deed hij nogal raadselachtig over zijn motieven. Hij had in de jaren voor zijn reis tot zijn spijt de geneeskunde, zijn “wettige vrouw”, “verwaarloosd”, schreef hij aan een vriend. Een ander kreeg te horen dat hij naar Sachalin ging om simpelweg “een jaar of anderhalf” uit zijn leven “weg te strepen”.

Al lezende in *De reis naar Sachalin*, het in 1895 gepubliceerde onderzoek en reisverslag in een, krijg je de indruk dat de schrijver door deze expeditie ook vat wilde krijgen op de immense grootte en schaal van Rusland. Hij noemt de reis zijn *Odyssee naar de meest uiterste rand*. “Siberië is een koud en lang land,” merkt hij op. Het weer in Sachalin is ruig, en de bevolking nog ruiger, schrijft hij elders. Sachalin “lijkt het einde van de wereld, alsof je niet verder kunt.”

Voor wie naar de foto's van Elian Somers kijkt, is het niet moeilijk voor te stellen dat Sachalin nog steeds een einde van de wereld is. Op een foto kijk je vanaf een heuvel een dal in, waarin zich de hoofdstad Jozjno-Sachalinsk uitstrekt. Veel is daar echter niet van te zien. Een horizon ontbreekt,

Elian Somers, *Birobidzhan* – *Border Theories*, 2009–2013

into the valley where the capital Yuzhno-Sakhalinsk lies. But there is nothing to be seen. There is no horizon; your eye is met by a grey pall of fog. Except for several of the closest streets and blocks of buildings, the city is shrouded in mist – the same eternal mist on Sakhalin of which Chekhov complains.

There is a sort of intuitive relationship between *The Island of Sakhalin* and Elian Somers's work *Border Theories* (2009–2013). It is not only the mists of Sakhalin that create that link. *Border Theories* deals with Yuzhno-Sakhalinsk, but also with two other cities on the margins of the Russian federation: Birobidzhan, a city close to the border with China, and Kaliningrad, administrative centre of the Russian enclave with the same name between Poland and Lithuania. The similarities of the photos with Chekhov's *Odyssey* run deeper. The author was driven into the unfamiliar territory by a curiosity about the interplay between the centre and the periphery, the distance between the capital and the ragged edges, the difference between the norm and the deviations. He was interested in the discrepancy between the official Russia, as it was conceived and described in the reading rooms and salons of Moscow and St. Petersburg, and the unofficial Russia that was denied and repressed by these representations, a gigantic ethnic, cultural, linguistic and religious patchwork quilt.¹

Border Theories – which, in addition to Somers's photos, is comprised of texts, and documents, maps and photos assembled from archives – investigates the same twilight zone between plan and reality. Somers became intrigued by the way in which the architectonic appearance, demography and history of cities like Yuzhno-Sakhalinsk, Birobidzhan and Kaliningrad has been repeatedly re-configured, not just during the Soviet era, but after it as well. The three cities all lie in disputed areas, and have a disputed history.

de blik strandt in een grauwe rouwdeken van mist. Op de enkele dichtbijgelegen straten en blokken na gaat de stad gehuld in nevels – dezelfde nevels waarvan Tsjechov klaagt dat ze op Sachalin het eeuwig leven hebben.

Tussen *De reis naar Sachalin* en Elian Somers' werk *Border Theories* (2009–2013) bestaat een soort intuïtieve verwantschap. Dat komt niet enkel door de nevels van Sachalin. *Border Theories* gaat over Joezjno-Sachalinsk, maar ook over twee andere steden in de kantlijn van de Russische federatie: Birobidzjan, een stad tegen de grens met China, en Kaliningrad, bestuurlijk centrum van de gelijknamige Russische enclave tussen Polen en Litouwen. De overeenkomst van de foto's met de *Odyssee* van Tsjechov reikt dieper. De schrijver werd het onbekende gebied in gedreven door een nieuwsgierigheid naar het spel tussen het centrum en de periferie, de afstand tussen de hoofdstad en de rafelrand, het verschil tussen de norm en de afwijking. Hij was geïnteresseerd in de discrepantie tussen het officiële Rusland, zoals bedacht en beschreven in de studeerkamers en salons van Moskou en St. Petersburg, en het officieuze Rusland dat door die representaties ontkent of onderdrukt werd, een gigantische etnische, culturele, taalkundige en religieuze lappendeken.¹

Border Theories – dat naast Somers' foto's bestaat uit teksten en uit archieven verzamelde documenten, foto's en kaarten – onderzoekt hetzelfde schemergebied tussen plan en werkelijkheid. Somers raakte geïntrigeerd door de wijze waarop in steden als Joezjno-Sachalinsk, Birobidzjan en Kaliningrad in de Sovjettijd en daarna zowel het architectonische aanzien, als de demografie, als de geschiedenis meermaals herschreven zijn. De drie steden liggen in betwist gebied, en hebben een betwiste geschiedenis. Allerlei nationalistische, etnische en culturele verhalen zijn daar met elkaar verstrengeld.

All sorts of nationalistic, ethnic and cultural stories are entangled with one another in them.

Take Sakhalin, for instance. Looking at a map makes it obvious why the island remains the stake in diplomatic conflict down to the present day. It runs northward as an extension of the Japanese archipelago, its northern tip almost touching Siberia. In winter one can cross from the mainland to the island on foot. Even the question of who discovered Sakhalin is disputed: was it a Russian, a Japanese, or perhaps the Dutchman Gerrit de Vries, in the 17th century? Over the last 160 years the island repeatedly changed hands between the Russians and Japanese, sometimes partially, sometimes in its entirety. When Chekhov visited Sakhalin it was under Russian administration and functioned primarily as a site where political dissidents and criminals could be exiled. After the Russo-Japanese war in 1904–1905 the island was divided, the southern part becoming Japanese territory, and after the surrender of Japan in 1945 the Soviet Union annexed the southern section. The Japanese population were expelled. Toyohara, the most important place on the island, was thoroughly stripped of Japanese influences and reconstructed as Yuzhno-Sachalinsk.

Kaliningrad and Birobidzhan share a comparably complex past. Until 1945 Kaliningrad was called Königsberg (Königsberg). Rather quickly after its capture by the Red Army in that year the whole region of East Prussia was absorbed into the Soviet Union. As homage to the recently deceased former president of the Soviet Union, Mikhail Kalinin, the city and the area around it was renamed for him. The ‘de-Germanizing’ of the region was not limited to the symbolic change in its name. Almost all the about 100,000 ethnic Germans who remained in the city, out of a total of more than two million German inhabitants of

Neem bijvoorbeeld Sachalin. Kijk naar de kaart en je ziet waarom het eiland tot op de dag van vandaag inzet van diplomatieke strijd is. Het ligt in het verlengde van de Japanse archipel, maar raakt aan de noordkant bijna het Siberische vasteland. In de winter kan de oversteek naar het Aziatische vasteland te voet worden gemaakt. Zelfs over wie Sachalin ontdekt heeft, bestaat onenigheid: was het een Rus, een Japanner of toch de Hollander Gerrit de Vries in de zeventiende eeuw? In de afgelopen honderdzesig jaar ging het eiland verschillende malen over van Japanse naar Russische handen en weer terug, soms gedeeltelijk, soms in zijn totaliteit. Toen Tsjechov Sachalin bezocht, stond het onder Russisch bestuur en fungeerde het voornamelijk als verbanningsoord. Na de Russisch-Japanse oorlog in 1904–1905 werd het eiland in tweeën gedeeld, waarbij het zuidelijke deel bij Japan gevoegd werd. Na de Japanse capitulatie in 1945 annexeerde de Sovjet-Unie ook het zuidelijke gebied. De Japanse bevolking werd verdreven. Toyohara, de belangrijkste plaats op het eiland, werd grondig ontdaan van Japanse invloeden en vertimmerd tot Jozjno-Sachalinsk.

Kaliningrad en Birobidzhan hebben vergelijkbaar complexe verledens. Kaliningrad heette tot 1945 Königsberg (Königsberg). In dat jaar werd de regio Oost-Pruisen na verovering door het Rode Leger ingelijfd door de Sovjet-Unie. Als eerbetoon werden zowel de regio als de stad vernoemd naar de net-overleden oud-president van de Sovjet-Unie, Michail Kalinin. De ‘ontduitsing’ van het gebied beperkte zich niet tot de symbolische naamsverandering. Bijna alle ongeveer honderdtienduizend overgebleven etnische Duitsers in de stad, uit een totaal van meer dan twee miljoen Duitse inwoners in Oost-Pruisen gebied, werden gedeporteerd. Op de stad, die zwaar gehavend uit de oorlog was gekomen, werd een ‘Russisch’ wederopbouwplan geprojecteerd. In een rigoureuze reinigingsritueel werd de gebouwde omgeving gezuiverd van alles dat het ‘Duitse’ verleden kon oproepen.

Elian Somers, *Birobidzhan* – *Border Theories*, 2009–2013

Elian Somers, *Yuzhno-Sakhalinsk* – *Border Theories*, 2009–2013

the whole of East Prussia, were deported. The city, which emerged from the war quite badly battered, had a ‘Russian’ reconstruction plan projected onto it. In a rigorous ritual cleansing, anything that might evoke its ‘German’ past was erased from the built-up areas.

Birobidzhan has much the same story. This city was built in the 1930s as the administrative centre for the Jewish Autonomous Region which was being established at the time, on territory that – to make the situation yet more complicated – had been annexed from China in 1858. The founding of the Jewish Autonomous Region was the upshot of the Kremlin’s *korenizatsiya* policy, in which ethnic minorities were assigned ‘homelands’ on the periphery of the Soviet Union. *Korenizatsiya*, which means something on the order of ‘indigenization’, was a concept developed out of an early, 1913 pamphlet by Joseph Stalin, *Marxism and the National Question*. Ironically, it was this same Stalin who, when he came to power, reversed this policy and promoted ‘Russification’ in the border areas: an imposed identity politics in which non-Russian groups were forced to assimilate.

In *Border Theories* Yuzhno-Sakhalinsk, Birobidzhan and Kaliningrad bear witness to the ways in which the Kremlin tried to impose its hold on a vast territory through urban planning and ethno-politics – in this case deportations and re-population. In one photo, taken from a high vantage point, you see the buildings of Birobidzhan just emerging above the tree tops. They are flats served by a common stairwell, laid out in neat ranks. Residential buildings like this were often called *Khrushchevka* in Russia, because they were chiefly a product of the Khrushchev era: the 1960s. They can be seen better in a couple of the photos from Kaliningrad. That identical common-stair flats are to be found in two cities 9000 kilometres apart is no accident, but a demonstration of how Moscow sought to smooth out

Voor Birobidzhan is er een dergelijk verhaal. Deze stad is in de jaren dertig van de vorige eeuw gebouwd, als bestuurlijk centrum van de destijds zojuist opgerichte Joods-Autonome Regio, op grondgebied dat – om het nog ingewikkelder te maken – in 1858 geannexeerd werd van China. De stichting van de Joods-Autonome Regio was het gevolg van de *korenizatie*-politiek van het Kremlin, waarbij etnische minderheden ‘thuislanden’ aangewezen kregen in de periferie van de Sovjet-Unie. Korenisatie, hetgeen zoiets betekent als ‘inheems maken’, was *geënt* op een vroeg pamflet van Jozef Stalin, *Marxisme en het Nationale Vraagstuk*, uit 1913. Wrang genoeg was het dezelfde Stalin die toen hij aan de macht kwam deze politiek terugdraaide en ‘russificatie’ van de randgebieden propageerde: een opgelegde identiteitspolitiek waarbij niet-Russische groepen gedwongen werden tot assimilatie.

Joezjno-Sachalinsk, Birobidzhan en Kaliningrad zijn in *Border Theories* getuigen van de ww wijze waarop het Kremlin trachtte via stedenbouw en ethno-politiek – in dit geval deportaties en herbevolking – vat te krijgen op het eindeloze grondgebied. Op een foto, genomen vanaf een hoog standpunt, zie je de bebouwing van Birobidzhan net boven de bomen uitkomen. Het zijn portiekflats die netjes in het gelid staan. *Khrushchevka* worden deze gebouwen in Rusland vaak genoemd, omdat ze vooral in periode van Kroetschov gebouwd zijn: de jaren ’60 uit de twintigste eeuw. Op een tweetal foto’s uit Kaliningrad staan ze beter in beeld. Dat in twee steden die negenduizend kilometer van elkaar verwijderd zijn dezelfde portiekflats staan is geen toeval, maar laat zien hoe Moskou door architectuur en stedenbouw dit grote, kreukelige rijk wilde gladstrijken. Een bekende Sovjetanekdote verhaalt van een man die dronken in de trein in slaap valt en wakker wordt in de verkeerde stad. In de veronderstelling dat hij nog in zijn woonplaats is, stopt hij een taxi, geeft zijn adres en laat zich rijden. Hij stapt uit in

the wrinkles in its vast empire by means of architecture and urban planning. A familiar Soviet anecdote tells of a man who fell into a drunken sleep on a train, and woke up in the wrong city. On the assumption that he was in his own home town, he flags a taxi and gives the driver his address. He alights on a street which bears the same name as the street where he lives, in front of a building that looks just like the building where he lives. The man opens the front door with his own key, enters the apartment and falls asleep on the bed, only to discover that he is not in his own home when he is awakened by someone else's wife.

Border Theories reveals the fallibility of these large-scale urban planning schemes, but not in a way which is reminiscent of disaster tourism, in which we are conducted deprecatingly past the sadly failed yesterday's tomorrows of communism. *Border Theories* is not simply a tale of the discrepancy between the glowing utopian projections of the socialist city and the grey urban reality. We know that song all too well by now. If one has an eye for it, Somers's photos do reveal something of the manner in which all political changes-of-course leave scars on the urban fabric. More often, however, the photos provoke questions.

A good example of this is a photo of a monumental building of white-stuccoed brick in Birobidzhan. At first glance, there would seem to be enough clues here for a hermeneutic visual analysis. Stylistically, the building (modernist, with a touch of art deco) would seem easy to date: the 1930s. Is this a left-over of the never completely realized urban development plan for Birobidzhan by the former Bauhaus director Hannes Meyer? But the situation is more complex than appearances suggest. It involves a recent re-interpretation of the Bauhaus theatre which was built here in 1934 for the Jewish community. During one of Stalin's anti-Semitic campaigns in 1948 and 1949 the theatre was

een straat die dezelfde naam draagt als de straat waarin hij woont, voor een gebouw dat eruit ziet als het gebouw waar hij leeft. De man opent de voordeur met zijn eigen sleutel, gaat het appartement binnen en valt in slaap in bed, om pas te ontdekken dat het niet zijn huis is als hij gewekt wordt door andermands geliefde.

Border Theories toont de feilbaarheid van deze grootschalige stedenbouwkundige projecten, maar niet op een manier die doet denken aan ramptoerisme, waarbij we smalend langs de jammerlijk mislukte *yesterday's tomorrows* van het communisme worden geleid. *Border Theories* is niet simpelweg een vertelling over de discrepantie tussen het utopische beeld van de stralende socialistische stad en de grauwe stedelijke realiteit – dat liedje kennen we inmiddels wel. Als je er oog voor hebt, geven de foto's van Somers wel iets prijs over de manier waarop alle politieke omslagen littekens achterlaten in het weefsel van de stad. Vaker echter roepen de foto's vragen op.

Een goed voorbeeld daarvan is een foto van een monumentaal gebouw van witgepleisterde baksteen in Birobidzjan. Hier zijn er op het eerste gezicht genoeg aanknopingspunten voor een hermeneutische beeldanalyse. Het gebouw lijkt stilistisch (modernisme met een vleugje art-deco) gemakkelijk te dateren: de jaren dertig. Is dit een scherf van het nooit volledig gerealiseerde stedenbouwkundige plan voor Birobidzjan van voormalig Bauhaus-directeur Hannes Meyer? Het blijkt ingewikkelder te liggen. Het betreft een recente herinterpretatie van het Bauhaus-theater dat hier in 1934 voor de Joodse gemeenschap gebouwd werd. Tijdens een antisemitische campagne van Stalin in de jaren 1948 en 1949 werd het theater, zoals veel Joodse publieke instituten in Birobidzjan, gesloten. Het gebouw werd eerst getransformeerd tot Paleis voor Sovjetpioniers en later, in de jaren '70, gesloopt. Ter ere van de vijftigste verjaardag van de Joods

Hannes Meyer, *Birobidzhan, The First Soviet Jewish City in the World, 1933–1934*. © Deutsches Architekturmuseum, Frankfurt/Main

closed, as were many Jewish public institutions in Birobidzhan. The building was first transformed into a Palace for Soviet Pioneers, and later, in the 1970s, demolished. To mark the 50th anniversary of the founding of the Jewish Autonomous Region the Palace of Culture was installed, as an icon of Jewish identity. Ironically, the Yiddish Repertoire Theatre, for whom the building was originally intended, ultimately decided to locate in Moscow. Since then a number of Chinese entrepreneurs have settled into the ground floor spaces.

In this way one building becomes a sort of time capsule full of questions. What is the relation between morphology and ideology, between form and content, between a building and what happens behind its façade? What is left of the idea of the photo as a vehicle for meaning, or a journalistic document, or as a window on reality? What does the photo of this theatre actually say about reality? It calls to mind Brecht's famous remark that a "reproduction of reality says nothing about reality", even as a photograph of a factory says nothing about the working conditions and "social relations" in this institution.² And yet the photo, in interaction with the other conveyors of information (the texts and captions, the maps) does indeed provide an opening for thinking about the history and future of Birobidzhan. Or rather, in the plural: the histories of Birobidzhan, those historical discourses full of folds and wrinkles, contradictions and question marks.

History is a workshop. In Birobidzhan today *Khrushchvka* are increasingly giving way to more traditional architecture, in Kaliningrad a re-evaluation of German architecture is taking place, and in Yuzhno-Sakhalinsk new buildings are rising again in a vocabulary that suggests Japanese influence. 'Corrections' in the urban scene of this sort are an indication of reinvigorated notions of place, ethnicity and

the past. One part of *Border Theories* is also a projection for the communist flagship of Kaliningrad: the Palace House of the Soviets. It is striking that this imposing concrete colossus will apparently soon be demolished to make way for a replica of the building which stood on the site until 1945: the medieval Königsberg Castle. Here a city is being doctored, in order to cover up revision of its history, such as occurred under the Soviet Union. Attempts of this sort will also prove fallible, at which time more doctoring will have to be done again, and again, and again.

Eternal mist...

Elian Somers (1975, Sprang-Capelle, The Netherlands) took her Masters in Architecture at the University of Delft and her Masters in Photography at AKV|St. Joost in Breda. Her photographic work is often a component of a long-term project in which she investigates the ideological foundations and history of an (urban) landscape. In these projects she frequently makes connections between photography and texts and other archival material, for instance to reflect on the modernistic utopia. Recent group exhibitions in which her work has appeared include 'Between The Map and The Territory', TENT, Rotterdam; 'Learning from... Rotterdam', Kunsthalle Wilhelmshaven, Wilhelmshaven, Germany (2012); 'Objects in Mirror – The Imagination of the American Landscape', Centraal Museum Studio, Utrecht (2012); 'Behind The Billboard', MK Galerie, Berlin; and 'Back Home', Cobra Museum, Amstelveen (2010).

Roel Griffioen (1984, Amsterdam, The Netherlands) is a researcher and journalist. He is editor of *Kunstlicht*, and is working on a research Masters in Visual Arts, Media and Architecture at the Vrije University, Amsterdam.

Notes

- 1 Chekhov suggests that the only thing which remains unchanging throughout the journey is nature. "Unless the landscape through which you are travelling matters nothing to you, travelling from Russia to Siberia you will be bored from the Urals to the Yenisey."
- 2 Quoted in Walter Benjamin's essay 'A short history of photography'.

Autonome Regio werd het cultuurpaleis hersteld, als icoon van de Joodse identiteit. Wrang genoeg besloot het Jiddisch Repertoire Theater, waar het gebouw aanvankelijk voor bedoeld was, zich uiteindelijk in Moskou te vestigen. Inmiddels hebben zich een aantal Chinese entrepreneurs in de plint genesteld.

Zo wordt één gebouw een soort capsule vol vragen. Wat is de relatie is tussen morfologie en ideologie, tussen vorm en inhoud, tussen een gebouw en wat er zich achter de gevels afspeelt? Wat blijft er nog over van het idee van de foto als betekenisdrager, of als journalistiek document, of als een venster op de werkelijkheid? Wat vertelt de foto van dit theater nu werkelijk over de werkelijkheid? Het roept Brechts beroemde opmerking in herinnering dat een "reproductie van de realiteit niets zegt over de realiteit", zoals een foto van een fabriek niets vertelt over de werkomstandigheden en "sociale relaties" in deze institutie.² En toch biedt de foto, in wisselwerking met de andere informatiedragers (de teksten en onderschriften, het kaartmateriaal) wel een opening om na te denken over de geschiedenis van Birobidzjan. Of liever, in meervoud: de geschiedenissen van Birobidzjan, die historische verhalen vol plooiën en kreukels, tegenstellingen en vraagtekens.

Geschiedenis is een werkplaats. In Birobidzjan moeten *Khrushchvka* tegenwoordig steeds vaker wijken voor traditionalistische architectuur, in Kaliningrad vindt een herwaardering van de Duitse bouwkunst plaats en in Jozjno-Sachalinsk verrijzen weer gebouwen die in vormentaal een Japanse invloed moeten suggereren. Dit soort 'correcties' van het stadsbeeld zijn een aanwijzing voor hernieuwde noties van plaats, etniciteit en verleden. Onderdeel van *Border Theories* is ook een projectie van het communistische vlaggenschip van Kaliningrad: het Paleis van de Sovjets. Saillant is dat deze indrukwekkende betonkolos binnenkort

waarschijnlijk gesloopt wordt om plaats te maken voor een replica van het gebouw dat hier tot 1945 stond: het middeleeuwse slot van Königsbergen. Hier wordt gesleuteld aan een stad om het gesleutel aan de geschiedenis te verbloemen, zoals dat ook in de Sovjet-Unie gebeurde. Ook dit soort pogingen zullen feilbaar blijken, waarop er weer opnieuw gesleuteld moet worden, en opnieuw, en opnieuw.

Eeuwige nevels.

Elian Somers (1975, Sprang-Capelle) behaalde haar Master in architectuur aan de universiteit van Delft en haar Master in fotografie aan de AKV|St.Joost in Breda. Haar fotografisch werk is vaak ingebed in een langlopend project waarin ze de ideologische gronden en geschiedenis van een (stads)landschap onderzoekt. Veelvuldig legt ze hierbij relaties tussen fotografie en tekst en ander archiefmateriaal, om bijvoorbeeld te reflecteren op de modernistische utopie. Recente groepstentoonstellingen waarin haar werk is opgenomen zijn onder andere: 'Between The Map and The Territory', TENT, Rotterdam; 'Learning from... Rotterdam', Kunsthalle Wilhelmshaven, Wilhelmshaven, Duitsland (2012); 'Objects in Mirror – The Imagination of the American Landscape', Centraal Museum Studio, Utrecht (2012); 'Behind The Billboard', MK Galerie, Berlin; en 'Back Home', Cobra Museum, Amstelveen (2010).

Roel Griffioen (1984, Amsterdam, Nederland) is een onderzoeker en journalist. Hij is redacteur van *Kunstlicht* en volgt de researchmaster Visual Arts, Media and Architecture aan de Vrije Universiteit, Amsterdam.

Noten

- 1 Het enige dat tijdens de tocht nauwelijks verandert, is de natuur, stelt Tjechov. "Tenzij het landschap onderweg u helemaal niet schelen kan zult u zich, van Rusland naar Siberië reizend, vervelen van de Oeral tot aan Jenisej."
- 2 Geciteerd uit Walter Benjamins essay 'Een kleine geschiedenis van de fotografie'

Events

Saturday 23 March

Lecture by Dr. Bert Hoppe

3 p.m.

In the context of the exhibition *Border Theories*, the historian and Russia expert Dr. Bert Hoppe will give a lecture about the 'virtual history' of Kaliningrad and the politics of reconstruction. In this lecture he will give an outlook on the relation between politics and urban planning under Soviet administration between 1945 and 1970.

Language: English

Admission free, reservation through mail@smba.nl

More information at www.smba.nl

Bert Hoppe (1970, Gevelsberg, Germany) is editor for nonfiction at Rowohlt-Berlin. He studied at the Humboldt and Technical Universities in Berlin as well as at the Viadrina University in Frankfurt/Oder. He did his Ph.D. at the Humboldt University on relations of the KPD to Moscow under Stalin. He worked for many years for the Institute of Contemporary History Munich – Berlin, and occasionally writes articles for the Süddeutsche Zeitung, the Berliner Zeitung and the Neue Zürcher Zeitung. He has published several books including *A History of Russia* and *On the Ruins of Königsberg: Kaliningrad 1946–1970*.

During the opening of the exhibition Elian Somers's book *Border Theories* will also be presented. This publication is the result of the artistic investigation Somers undertook into the interplay of ideology, history and urban planning in three cities on the extreme boundaries of Russia. Photographs and texts cast light on the shadowy zone between plan and reality in Birobidzhan, Kaliningrad and Yuzhno-Sakhalinsk, and the way in which urban planning is employed as a political instrument to write – and rewrite – history in the landscape.

Photography: Elian Somers. Texts: Hester van Gent, Elian Somers, Kerstin Winking. Translation: Sylvie Hoyinck, Eric Wulfert Graphic. Design: Hans Gremmen. Printing: Drukkerij Mart.Spruijt. Publisher: Fw:Books.

Stedelijk Museum Bureau Amsterdam
Rozenstraat 59, 1016 NN Amsterdam
t +31 (0)20 4220471
f +31 (0)20 6261730
www.smba.nl/mail@smba.nl

Open dinsdag tot en met zondag
van 11.00 tot 17.00 uur /
Open Tuesday – Sunday from 11 a.m.
to 5 p.m.

Ontvang ook de SMBA email-
nieuwsbrief via www.smba.nl/
Sign up for the SMBA email
newsletter at www.smba.nl

Stedelijk Museum Bureau Amsterdam
is een activiteit van het
Stedelijk Museum Amsterdam /
Stedelijk Museum Bureau Amsterdam
is an activity of the Stedelijk Museum
Amsterdam www.stedelijk.nl

Abroad / Op reis:
'Hollandaise'
at RAW Material Company, Dakar,
Senegal
11 April – 1 June 2013

Participating artists: Godfried Donkor,
Abdoulaye Konaté, Wendelien van
Oldenborgh, Willem de Rooij and
Billie Zangewa
Curator: Koyo Kouoh

Evenementen

Zaterdag 23 maart

Lezing Dr. Bert Hoppe

15:00 uur

Tijdens de tentoonstelling *Border Theories* zal historicus en Ruslandkenner Dr. Bert Hoppe een lezing geven over de 'virtuele geschiedenis' van Kaliningrad en de politiek van reconstructie. Hierbij zal hij ingaan op de relatie tussen politiek en stedenbouw tijdens het Sovjetbewind tussen 1945 en 1970.

Voertaal: Engels

Toegang gratis, reserveren a.u.b. via mail@smba.nl

Meer informatie op www.smba.nl

Bert Hoppe (1970, Gevelsberg, Duitsland) is redacteur voor non-fictie bij Rowohlt-Berlin. Hij studeerde aan de Humboldt Universiteit en de Technische Universiteit in Berlijn alsook aan de Viadrina Universiteit in Frankfurt/Oder. Hij heeft zijn Ph.D. over de relaties tussen de KPD en Moskou onder Stalin verdedigd aan de Humboldt Universiteit. Hij heeft voor een langere periode gewerkt bij het Institute of Contemporary History Munich – Berlin, en hij schrijft met enige regelmaat artikelen voor de Zeitung, de Berliner Zeitung en de Neue Zürcher Zeitung. Hij heeft verschillende publicaties op zijn naam waar onder *A History of Russia* en *On the Ruins of Königsberg: Kaliningrad 1946–1970*.

Tijdens de opening van de tentoonstelling wordt tevens *Border Theories* van Elian Somers gepresenteerd. Deze publicatie is het resultaat van het artistieke onderzoek van Somers naar de wisselwerking van ideologie, geschiedenis en stedenbouw in drie steden in de uiterste grenszones van Rusland. Met foto's en teksten komt het schergebied tussen plan en werkelijkheid aan het licht in Birobidzjan, Kaliningrad en Jozjno-Sachalinsk, en de wijze waarop stedenbouw wordt ingezet als politiek middel om geschiedenis te (her)schrijven in het landschap.

Fotografie: Elian Somers. Teksten: Hester van Gent, Elian Somers, Kerstin Winking. Vertaling: Sylvie Hoyinck, Eric Wulfert. Design: Hans Gremmen. Druk: Drukkerij Mart.Spruijt. Uitgever: Fw:Books.

Colofon / Colophon
Coördinatie en redactie /
Co-ordination and editing:
Jelle Bouwhuis, Joram Kraaijeveld
Teksten / Texts:
Roel Griffioen, Joram Kraaijeveld
Vertaling / Translation NL–EN:
Don Mader
Taalredactie / Language Editing:
Jelle Bouwhuis, Joram Kraaijeveld
Design: Mevis & Van Deursen /
Eva Heisterkamp
Druk / Printing: die Keure, Brugge
SMBA: Jelle Bouwhuis (curator),
Marijke Botter (office manager/
receptionist), Jessica van den Brand
(intern), Gabriele Minelli (production
assistant/receptionist), Marjolein
Prinse (intern), Joram Kraaijeveld
(curator assistant)

The project of Elian Somers has
been made possible by / Het project
van Elian Somers is mede mogelijk
gemaakt door: Mondriaan Fonds.

The lecture of Bert Hoppe is kindly
supported by / De lezing van Bert
Hoppe wordt genereus ondersteund
door: Goethe Instituut.

